

DOI: 10.32347/2076-815X.2026.92.186-197

УДК 728.27.012"18/19"-021.321:72.04

д.арх., професор **Івашко Ю.В.**,

yulia-ivashko@ukr.net, ORCID: 0000-0003-4525-9182, h-21,

PhD, доцент **Івашко О.Д.**,

ghok2233@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9194-2153, h-10,

Київський національний університет будівництва і архітектури,

к.т.н., доцент **Дмитренко А.Ю.**,

ab.Dmytrenko_AU@nupp.edu.ua, ORCID: 0009-0002-1672-5973, h-14,

Національний університет «Полтавська політехніка ім. Ю. Кондратюка»,

д.арх., професор **Крупа М.**,

michal.krupa@pk.edu.pl, ORCID: 0000-0002-2199-0598 h-9,

Краківська політехніка ім. Т. Костюшко, Республіка Польща

КОМПОЗИЦІЙНО-ТИПОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИБУТКОВИХ БУДИНКІВ КИЄВА І ЇХ ВПЛИВ НА ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНЕ ОЗДОБЛЕННЯ

Досліджено композиційно-типологічні особливості прибуткових будинків Києва на межі XIX–XX століть. Систематизовано типи планів односекційних і багатосекційних будинків. Аргументовано вплив специфічної планувальної структури на художнє оздоблення інтер'єрів. Визначено невідповідність вишуканого головного фасаду дворовим та бічним фасадам. Зазначено перелік проблем, які виникають при використанні таких будинків як житло зараз. Окреслено невідповідність таких будинків сучасним житловим нормам. Базуючись на дослідженнях М. Дьоміна, В. Ясієвича і попередніх працях Ю. Івашко, присвячених прибутковим будинкам Києва у стилі готики і в стилі модерн, пов'язано історичні аспекти з проблемами сьогодення і з урахуванням реалій воєнного часу. Запропоновано варіанти вирішення проблеми невідповідності колишніх прибуткових будинків сучасним житловим вимогам.

Ключові слова: композиційно-типологічні особливості; прибуткові будинки; Київ; вплив; художньо-декоративне оздоблення.

Вступ. На прикладі Києва можна визначити причини протистоянь між історичною і сучасною забудовою міста-мільйонника. Київ відчуває на собі ті тенденції, які характерні для багатьох міст-мільйонників і які ще більше загострилися в часи російсько-української війни. Київ є привабливим і для мешканців малих міст і сіл, і для переселенців, оскільки в столиці легше знайти роботу, для молоді є шанс поступити у вищий навчальний заклад, є мережа

закладів охорони здоров'я, мережі обслуговування, житло різного цінового сегмента, заклади дозвілля і рекреаційні зони.

Постановка проблеми. Водночас, швидке зростання території міста і населення призвело до конфліктів. Історичні райони традиційно мали малоповерхову і середньоповерхову забудову, а колишні околиці сьогодні стали центральними густонаселеними районами міста. Виникла проблема неефективного використання територій колишніх історичних садиб і невідповідності колишніх прибуткових будинків сучасним житловим нормам. Отже, виникла потреба в аналізі цієї проблеми, причин її виникнення і розробленні пропозицій щодо можливого її вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для аргументації висновків дослідження було опрацьовано джерельну базу за такими напрямками:

- видання, присвячені прибутковим будинкам Києва і України [1–4];
- англомовні видання в наукометричних базах, присвячені історичній забудові міст вказаного періоду і стилям в архітектурі [6, 9, 10];
- архівні справи [7, 8];
- реставраційні аспекти [12–15];
- фахова реставраційна освіта [11].

Метою публікації є аналіз композиційно-типологічних особливостей прибуткових будинків і їх впливу на художньо-декоративне оздоблення.

Актуальність дослідження полягає у необхідності визначити першопричини протиставлення історичної і сучасної забудови Києва, впливи композиційно-типологічних особливостей на оздоблення фасадів та інтер'єрів і запропонувати можливі варіанти вирішення проблеми.

Задачі дослідження полягають в наступному:

- дослідити композиційні особливості і типи планів прибуткових будинків Києва кінця XIX – початку XX століття;
- проаналізувати їх вплив на рішення фасадів та інтер'єрів;
- визначити, у чому полягає невідповідність історичних прибуткових будинків сучасним житловим нормам;
- дослідити сучасні проблеми використання колишніх прибуткових будинків;
- запропонувати можливі варіанти вирішення проблеми.

Наукова новизна дослідження полягає в наступному. Базуючись на дослідженнях М. Дьоміна, В. Ясієвича і попередніх працях Ю. Івашко, присвячених прибутковим будинкам Києва у стилі готики й у стилі модерн, пов'язано історичні аспекти з проблемами сьогодення і з урахуванням реалій воєнного часу. Запропоновано варіанти вирішення проблеми невідповідності колишніх прибуткових будинків сучасним житловим вимогам.

Основна частина. Композиційно-типологічні особливості прибуткових будинків Києва кінця XIX-початку XX століть. Досліджуючи прибуткові будинки, В. Ясієвич виділив такі їх типи [4]:

– односекційні будинки з трьома несучими прокольними стінами і несучими конструкціями стін сходової клітки, з двома та чотирма квартирами на поверсі;

– односекційні будинки коридорної системи з однією квартирою на поверсі і зі сходами в торцях будинків;

– багатосекційні будинки з двох та трьох секцій (розташовані вздовж вулиць, розташовані на розі вулиць, компактні будинки з фасадами невеликої довжини, замкненими дворами чи курдонерами).

Будинки Києва доби історизму були переважно односекційними, тоді як в період модерну початку XX століття поширився тип двосекційного і рідше багатосекційного прибуткового будинку. Серед односекційних будинків зустрічаються прямокутні, Т-подібні, П-подібні, Н-подібні плани і плани складної конфігурації (Рис. 1). Багатосекційні будинки були Г-подібні, П-подібні в плані і з планами складної конфігурації (Рис.2). Односекційні і багатосекційні прибуткові будинки можна систематизувати додатково, взявши за показник прийоми розташування «парадних» і «чорних» сходів.

Найбільшу варіантність демонструють Т-подібні плани. Вони представлені двома групами: перша – «парадні» і «чорні» сходи розташовані по одній осі і або обидва, або одні з них є внутрішніми, друга – «парадні» і «чорні» сходи розташовані зі здвижком і обидва сходи виходять назовні. В першій групі є два різновиди планів: з внутрішніми «парадними» і зовнішніми «чорними» сходами, з обома сходами внутрішніми. В другій групі також є два різновиди планів: з «парадними» сходами по центральній осі головного фасаду симетрично і «парадні» сходи зі здвижком відносно центральної осі головного фасаду.

Декілька різновидів є і в планах складної конфігурації. Перша група планів – це «парадні» і «чорні» сходи по одній осі, друга – не по одній осі. В першій групі планів два різновиди: з внутрішніми «парадними» сходами і зовнішніми «чорними», та із зовнішніми «парадними» і «чорними» сходами. Друга група планів представлена також двома різновидами: із зовнішніми «парадними» і «чорними» сходами та з внутрішніми «парадними» і зовнішніми «чорними» сходами.

У прямокутних планах виділяємо дві групи. Перша характеризується розташуванням «парадних» і «чорних» сходів відносно однієї осі на плані-прямокутнику, друга – прямокутний план ступінчастої конфігурації з розташуванням сходів по одній осі.

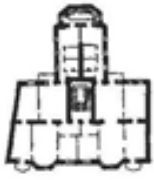
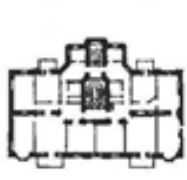

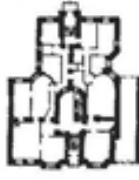

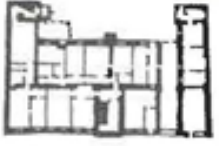

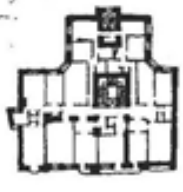

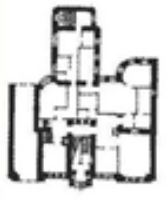

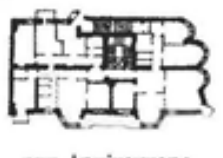
Односекційні будинки				
«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ РОЗТАШОВАНІ ПО ОДНІЙ ОСІ			«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ ЗІ ЗДВИЖКОЮ ІЗ ЗОВНІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» І «ЧОРНИМИ» СХОДАМИ	
Т-ПОДІБНІ З ВИДІЛЕННЯМ СХОДОВОЇ КЛІТКИ	З ВНУТРІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» СХОДАМИ І ЗОВНІШНІМИ «ЧОРНИМИ»		З ВНУТРІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» І «ЧОРНИМИ» СХОДАМИ	
	 Контрактова пл., 10-а		 вул. Велика Житомирська, 6	
Т-ПОДІБНІ	 вул. Ірининська, 5		 вул. Ветрова, 19	
	 вул. Воровського, 38		 вул. Володимирська, 81	
З ПРЯМОКУТНИМ ПЛАНОМ	РОЗТАШУВАННЯ СХОДІВ ВІДНОСНО ОСІ		ПРЯМОКУТНИЙ ПЛАН СТУПІНЧАСТОЇ КОНФІГУРАЦІЇ	
	«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ ПО ОДНІЙ ОСІ		«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ ЗДВИНУТІ ВІДНОСНО ОДНІЄЇ ОСІ	
	 вул. Велика Житомирська, 10		 вул. Велика Житомирська, 23	
З ПЛАНОМ СКЛАДНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ	«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ ПО ОДНІЙ ОСІ		«ПАРАДНІ» І «ЧОРНІ» СХОДИ ЗДВИНУТІ ВІДНОСНО ОДНІЄЇ ОСІ	
	З ВНУТРІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» СХОДАМИ І ЗОВНІШНІМИ «ЧОРНИМИ»	ІЗ ЗОВНІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» І «ЧОРНИМИ» СХОДАМИ	ІЗ ЗОВНІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» І «ЧОРНИМИ» СХОДАМИ	З ВНУТРІШНІМИ «ПАРАДНИМИ» СХОДАМИ І ЗОВНІШНІМИ «ЧОРНИМИ»
З ПЛАНОМ СКЛАДНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ	 вул. Костьольна, 7		 вул. Багатовутівська, 32	
	 вул. Ветрова, 21		 вул. Грушевського, 16	
Н-ПОДІБНІ	 вул. Желянська, 41		 вул. Архітектора Городецького, 17/1	

Рис. 1. Плани односекційних будинків. Схема Ю. Івашко

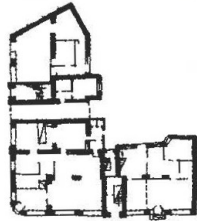

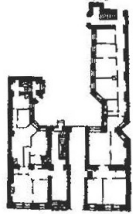
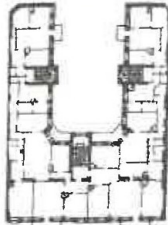
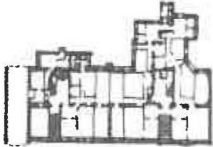
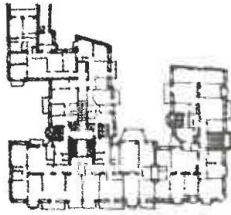

БАГАТОСЕКЦІЙНІ БУДИНКИ				
	СЕКЦІЇ СТИКУЮТЬСЯ ПІД ПРЯМИМ КУТОМ	СЕКЦІЇ СТИКУЮТЬСЯ ПІД ТУПИМ КУТОМ	СЕКЦІЇ УТВОРЮЮТЬ ВНУТРІШНІЙ ДВІР-КУРДОНЕР	
Г-ПОДІБНІ	 вул. Костянтинівська, 1/2	 вул. Жилианська, 39/92	 вул. Інститутська, 13/4	 пров. Музейний, 4
П-ПОДІБНІ	 вул. Братська, 14			
З ПЛАНОМ СКЛАДНОЇ КОНФІГУРАЦІЇ	 вул. Банкова, 5-7	 вул. Володимирська, 61/11	 вул. Горького, 26/26	

Рис. 2. Плани багатосекційних будинків. Схема Ю. Івашко

В Н-подібних планах є тільки один різновид. Цей тип плану не набув такого поширення, як Т-подібні та прямокутні плани.

Інший показник використано в планах з двома і більше секціями. У Г-подібних кутових будинках є три групи планів: секції стикаються під прямим кутом, під тупим кутом або секції утворюють внутрішній двір-колодязь.

У П-подібних планах багатосекційних будинків лише один тип.

Декілька варіантів виявлено у планах складної конфігурації.

На початку ХХ століття найбільшого поширення в Києві набули односекційні будинки з Т-подібними планами і з планами складної конфігурації. Найбільшого поширення серед багатосекційних будинків набули Г-подібні плани і плани складної конфігурації.

Згідно запропонованої В. Ясієвичем класифікації до односекційних будинків з трьома несучими стінами і несучими конструкціями стін сходової

клітки належать будинки з Т-подібними планами, з прямокутними планами і з планами складної конфігурації. Багатосекційні київські будинки Києва доби модерну зазвичай були двосекційними з двома квартирами на поверсі кожної секції. Багатосекційні будинки, хоча й були найчастіше зведені на кутових ділянках, проте могли знаходитись і по фронту вулиці. В добу модерну поширився і тип П-подібного в плані багатосекційного будинку з двором-курдонером. Найвідомішими прикладами багатосекційних будинків з планами складної конфігурації були будинок Мороза на вул. Володимирській, 61/11 і будинок Гінзбурга на вул. Інститутській, 4 (не зберігся).

Основна відмінність київських будинків модерну від будинків модерну засновника стилю Віктора Орта полягала в інших підходах до композиційно-типологічного рішення. У Орта це приватні мало- і середньоповерхові будинки, в Києві – прибуткові будинки. Це основна причина, чому в Києві, як і в інших містах України, модерн став «фасадним» стилем без проявів в перетіканні просторів і єдності зовнішнього і внутрішнього просторів. Функція прибуткового будинку докорінно відрізняється від приватного особняка, тому принципи проєктування таких об'єктів докорінно відрізняються. У прибутковій забудові основою стає максимальний прибуток як з ділянки шляхом ущільнення забудови, так і з будинку шляхом збільшення поверховості чи добудови додаткових частин, так званих «глаголів».

Планування поверхів відрізнялося навіть в межах одного будинку. В основному в прибуткових будинках були середньогабаритні та великогабаритні квартири, розраховані на заможних постояльців. Водночас у підвальних і напівпідвальних приміщеннях, крім пральні і технічних приміщень, могли бути квартири для бідних верств населення – так само, як в горищних та на верхніх поверхах. Такі квартири часто винаймали також студенти. Натомість квартири з другого до третього поверхів були найдорожчими, часто один з цих поверхів займав сам домовласник з родиною.

І тут ми підходимо до питання впливу таких композиційно-типологічних особливостей прибуткового житла Києва на художньо-декоративне оздоблення фасадів та інтер'єрів.

Існувала кардинальна відмінність у зовнішньому вигляді і архітектурному рівні головного фасаду та бічних та дворових. Головний фасад, який виходив на вулицю, мав багато ліпного або цегляного декору (Рис.3). Бічні фасади, які виходили на сусідні ділянки, за тогочасними будівельними вимогами мали бути або взагалі глухими, або з непрозорими малими вікнами. До дворових фасадів, так само як і до дворових флігелів, не висувались такі вимоги, як до головних фасадів, тому вони мали мало естетичний характер і не прикрашались декором.

Вважалось, що дворовим входом і «чорними» сходами користується тільки прислуга.

Рис. 3. Головний фасад будинку на вул. Кузнечній, 14. З фондів Ю. Івашко

Натомість головні фасади максимально декорувалися, що було притаманно і прибутковим будинкам в стилі історизму, модерну, псевдоготики та неоготики (Рис. 4, 5).

Рис. 4. Головний фасад будинку Верле по вул. Трьохсвятительській.
Прорис Ю. Івашко за архівним кресленням [7]

ПРОЕКТЪ ДИЖИДКІЦІИММ
г.м. Ф.А. Ягимовскаго.

Ф. 143 об. 2 № 267
ул. ГОГОЛІВСКАЯ, 23

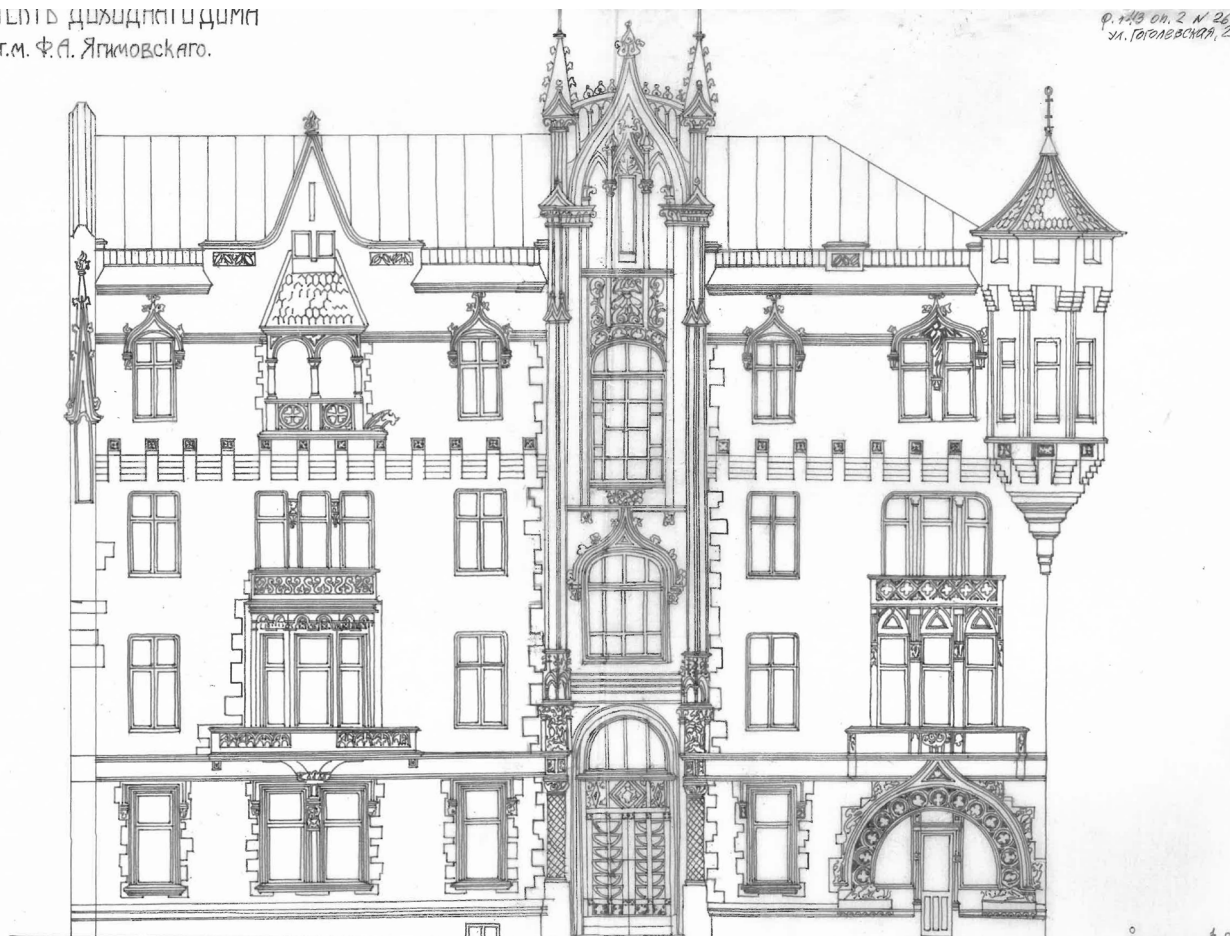

Рис. 5. Головний фасад будинку Ягимовського на вул. Гоголівській, 23.
Прорис Ю. Івашко за архівним кресленням [8]

Вестибюль «парадних» сходів зазвичай пишно прикрашався. Підлога була вкрита керамічною плиткою з малюнком, стіни і стелі прикрашали ліпні «дзеркала», у вестибюлі дому Мороза був камінь зі скульптурою дівчини зі світильником. Сходи були мармурові або гранітні, з вишуканими огорожами. Так само прикрашалися ліпним декором стіни і стелі дорогих квартир.

Натомість «чорні» сходи, так само, як і бідні квартири взагалі, були не декоровані.

Висновки.

Аналіз особливостей розпланування колишніх прибуткових будинків свідчить, що проблеми, які виникають зараз при їх використанні, були закладені ще на етапі їх будівництва. Зокрема, це:

- неоднакові вимоги до чільного фасаду і дворової забудови;
- анфіладне планування;
- неестетичний дворовий фасад і флігелі;
- «двори-колодязі» без інсоляції;

- дерев'яні міжповерхові і горищні перекриття;
- застарілі інженерні мережі;
- відсутність доступності для маломобільних груп населення;
- відсутність паркінгів, стоянок, а в умовах війни – укриттів.

Окрема проблема пов'язана зі збереженням художнього оздоблення інтер'єрів. Оскільки більшість прибуткових будинків зберегли первісну житлову функцію і квартири знаходяться в приватній власності, мешканці змінюють стиль кімнат на більш сучасний. Отже, якщо колишні квартири не займає культурно-мистецька інституція (як театр «Сузір'я» на Ярославовому Валу в колишній квартирі домовласника Л. Родзянка), шансів на збереження первісних інтер'єрів майже немає.

Насамперед необхідно удосконалити пам'яткоохоронне законодавство і визначити, що саме в об'єкті є предметом охорони і що саме в садибі треба зберігати. Застарілі інженерні мережі необхідно замінити. На місці малоцінних дворових споруд можна влаштувати паркінг і укриття. Також необхідно продумати механізми, як зацікавити власників зберігати свій об'єкт в первісному вигляді, якщо це будинок з унікальними інтер'єрами. Наприклад, в Німеччині, в місті Нордлінген, де кожний житловий будинок є унікальною пам'яткою середньовіччя, ті власники, які дбають про збереження автентичного вигляду свого будинку, сплачують менше податків, то того ж, проводиться конкурс на краще збереження автентичного вигляду будинку і переможці отримують пільги і фінансову винагороду.

Список літератури:

1. Івашко Ю. Будинки Києва з елементами готики (дослідження історії та архітектури). К.: Гопак, 2004. 144 с.
2. Івашко Ю. Модерн в архітектурі Києва. К.: Гопак, 2007. 240 с.
3. Івашко Ю. Будинки Києва в стилі модерн (дослідження історії та архітектури). К.: Гопак, 2006. 168 с.
4. Ясиевич В.Е. Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков. К.: Будівельник, 1988. 184 с.
5. Dyomin M., Ivashko Y. Stylistic Specifics of the Historical Development of the Secession Era (The Experience of Poltava). *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 2020. No. 62, P. 79–84. DOI: 10.48234/WK62POLTAVA.
6. Dyomin M., Ivashko Y., Ivashko O., Kuśnierz K., Kuzmenko T. (2021). Development Trends and Problems of Large Ukrainian Historical Cities in the Twentieth and Twenty-First Century: Case Study of Urban Tendencies and Problems of Revitalization of an Industrial District. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 2021. No. 65. P. 26-36. DOI: 10.48234/WK65TRENDS.

7. Державний архів м. Києва. Ф.163 оп.41 № 928
8. Державний архів м. Києва. Ф.143 оп.2 № 2678
9. Ivashko Y., Dmytrenko A., Paprzyca K., Krupa M., Kozłowski T. Problems of Historical Cities Heritage Preservation: Chernihiv Art Nouveau Buildings. *International Journal of Conservation Science*, 2020. Vol. 11, iss. 4. P. 953–964.
10. Ivashko Y., Pabich M., Toporkov V., Kravchuk O., Bigaj P. Problems of Repurposing the Monuments of Residential Architecture for Cultural and Artistic Function. *International Journal of Conservation Science*, 2025. Vol. 16, iss. 2. P. 947–964. DOI:10.36868/IJCS.2025.02.13.
11. Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Malczewska J., Ivashko Y., Lisińska-Kuśnierz M. Qualitative Analysis of Architectural Education in the Protection of a Historic City. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 2021. No. 65. P. 20–25. DOI: 10.48234/WK65PROTECTION.
12. Orlenko M. Methodology of studying the architectural construction systems of objects of conservation. *European Journal of Technical and Natural Sciences*, 2017. No. 4. P. 6–8. DOI: 10.20534/EJTNS-17-4-6-8.
13. Orlenko M. The system approach as a means of restoration activity effectiveness. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 2019. No. 57. P. 96–105. DOI: 10.17425/WK57APPROACH.
14. Orlenko M., Ivashko Y. The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry. *Art Inquiry. Recherches sur les arts*, 2019. Vol. XXI. P.171–190. DOI: 10.26485/AI/2019/21/12.
15. Orlenko M., Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Ivashko O. Conservation of the residential and public architecture of the 19th – early 20th centuries (on the examples of Kyiv and Cracow). *International Journal of Conservation Science*, 2021. Vol. 12, iss. 2. P. 507–528.

Dr. of Science, Professor **Ivashko Yulia**,
PhD, Associate Professor **Ivashko Oleksandr**,
Kyiv National University of Construction and Architecture,
PhD, Associate Professor **Dmytrenko Andrii**,
National University “Yuri Kondratyuk Poltava Polytechnic”,
Dr. of Science, Professor **Krupa Michał**,
Cracow University of Technology, Poland

COMPOSITION-TYOLOGICAL FEATURES OF TENEMENT HOUSES IN KYIV AND THEIR INFLUENCE ON ARTISTIC-DECORATIVE DECORATION

The compositional and typological features of Kyiv tenement houses at the turn of the 19th and 20th centuries have been studied. The types of plans of single-section and multi-section buildings have been systematized. The influence of a specific

planning structure on the artistic decoration of interiors has been argued. The discrepancy between the elegant main facade and the courtyard and side facades has been determined. A list of problems that arise when using such buildings for housing has now been indicated. The purpose of the publication is to analyze the compositional and typological features of tenement houses and their influence on artistic and decorative decoration.

The relevance of the study lies in the need to determine the root causes of the contrast between historical and modern buildings in Kyiv, the influence of compositional and typological features on the decoration of facades and interiors, and to propose possible solutions to the problem. The objectives of the study are as follows:

- to investigate the compositional features and types of tenement houses plans in Kyiv of the late 19th and early 20th centuries;
- to analyze their influence on the design of facades and interiors;
- to determine the inconsistency of historical apartment buildings with modern housing standards;
- to investigate the current problems of using former apartment buildings;
- to suggest possible solutions to the problem.

First of all, it is necessary to improve the legislation on monument protection and determine what exactly is protected in a property. Outdated utility networks need to be replaced. Parking and shelters can be built on the site of low-value yard structures. It is also necessary to think over mechanisms to interest owners in preserving their property in its original form, if it is a house with unique interiors.

Keywords: compositional and typological features; tenement houses; Kyiv; influence; artistic and decorative decoration.

REFERENCES

1. Ivashko, Y. (2004). Buildings of Kyiv with Gothic elements (study of history and architecture) [Budyanky Kyieva z elementamy hotyky (doslidzhennia istorii ta arkhitektury)]. Kyiv: Hopak. {In Ukrainian}
2. Ivashko Y. Art Nouveau in the architecture of Kyiv [Modern v arkhitekturi Kyieva]. K.: Hopak, 2007. {In Ukrainian}
3. Ivashko Y. (2006). Kyiv buildings in the Art Nouveau style (study of history and architecture) {Budyanky Kyieva v styli modern (doslidzhennia istorii ta arkhitektury)}. K.: Hopak. {In Ukrainian}
4. Yasyevich V.Ye. Architecture of Ukraine at the turn of the XIX-XX centuries [Arkhitektura Ukrainy na rubezhe XIX-XX vekov]. K.: Budível'nik, 1988. {In Russian}

5. Dyomin M., Ivashko Y. (2020). Stylistic Specifics of the Historical Development of the Secession Era (The Experience of Poltava). *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 62, 79-84. DOI: 10.48234/WK62POLTAVA. {In English}
6. Dyomin M., Ivashko Y., Ivashko O., Kuśnierz K., Kuzmenko T. (2021). Development Trends and Problems of Large Ukrainian Historical Cities in the Twentieth and Twenty-First Century: Case Study of Urban Tendencies and Problems of Revitalization of an Industrial District. *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 65, 26-36. DOI: 10.48234/WK65TRENDS. {In English}
7. State Archives of Kyiv. [Derzhavnyi Arkhiv m. Kyieva]. Fund 163, description 41, No. 928. {in Russian}
8. State Archives of Kyiv. [Derzhavnyi Arkhiv m. Kyieva]. Fund 143, description 2, No. 2678. {in Russian}
9. Ivashko Y., Dmytrenko A., Paprzyca K., Krupa M., Kozłowski T. (2020). Problems of Historical Cities Heritage Preservation: Chernihiv Art Nouveau Buildings. *International Journal of Conservation Science*, 11(4), 953-964. {In English}
10. Ivashko Y., Pabich M., Toporkov V., Kravchuk O., Bigaj P. (2025). Problems of Repurposing the Monuments of Residential Architecture for Cultural and Artistic Function. *International Journal of Conservation Science*, 16(2), 947-964. DOI: 10.36868/IJCS.2025.02.13. {In English}
11. Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Malczewska J., Ivashko Y., Lisińska-Kuśnierz M. (2021). Qualitative Analysis of Architectural Education in the Protection of a Historic City, *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 65, 20-25. DOI: 10.48234/WK65PROTECTION. {In English}
12. Orlenko M. (2017). Methodology of studying the architectural construction systems of objects of conservation. *European Journal of Technical and Natural Sciences*, 4, 6-8, DOI: 10.20534/EJTNS-17-4-6-8. {In English}
13. Orlenko M. (2019). The system approach as a means of restoration activity effectiveness, *Wiadomości Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, 57, 96-105. DOI: 10.17425/WK57APPROACH. {In English}
14. Orlenko M., Ivashko Y. (2019). *The concept of art and works of art in the theory of art and in the restoration industry*, *Art Inquiry. Recherches sur les arts*, XXI, 171-190. DOI: 10.26485/AI/2019/21/12. {In English}
15. Orlenko M., Ivashko Y., Kuśnierz-Krupa D., Kobylarczyk J., Ivashko O. (2021). Conservation of the residential and public architecture of the 19th – early 20th centuries (on the examples of Kyiv and Cracow). *International Journal of Conservation Science*, 12(2), 507-528. {In English}